Башҡортостан республикаһы Өфө ҡалаһы “102-се башҡорт балалар баҡсаһы”
муниципаль мәктәпкәсә бюджет мәғариф учреждениеһы

Өлкәндәр төркөмөндә телмәр үҫтереү буйынса “Ҡыш - Батшабикә” темаһына конспект.

Әҙерләне: Мәксүтова З.Я.

Өфө -2016 й.

Тема: Кыш - батшабикә.
Маҡсат: ҡыш тураһында шиғырҙың йөкмәткеһе менән танышыу; балаларҙың һүҙ байлығын, телмәрен, фекерләү кимәлен үҫтереү, башҡорт халыҡ ижады аша ҡыш билдәләре менән таныштырыу; балаларҙа ҡышҡы тәбиғәткә ҡарата һөйөү, күҙәтеүсәнлек тәрбиәләү.
Йыһазландырыу: дидактик уйындар“Өлөштәрҙән һүрәтте йый”, “Кемгә нимә кәрәк?”, ҡыш һүрәте, йомаҡтар менән ике ҡар бөртөгө, “Ҡыш - батшабикә” һүрәте.
Йөкмәткеһе.

I. Артикуляцион гимнастика.
- тын юлдарына гимнастика (*водолаз, шар тултырыу, эҫе сәй, эттәр, сәскәләр, моңло өндәр*)
- ауыҙ, ирен, телгә гимнастика (*тауышһыҙ көлөү, йылмайыу, энә., көрәк, тәмле варенье, сәғәт, торба, керәндил*)
- фонетик зарядкалар (*тамаҡты врачка күрһәтеү, ҡурсаҡты йоҡлатыу, бүре нисек олой, йылан нисек ыҫылдай, ҡаҙҙар нисек ҡысҡыра, һүҙһеҙ йырлау*)
- таҙаәйткестәр ***рә-рә -рә*** *–йүгерә*
ра-ра-ра *–саҡыра.*
ро-ро-ро *–ҡоро.*
рө-рө-рө *–бөрө.*
-тиҙәйткестәр *Һыуыҡ һыу һалҡын була*
Һыуыҡ килһә һыу туңа.

II.Төп өлөш
1.Шиғыр өҫтөндә эш.   Назар Нажми. “Ҡыш”.
Оса күктә, оса күктә
Күбәләкме, ҡармы
Йәй ҙә үтте, көҙ ҙә үтте,
Шундай ваҡыт бармы?
Бар икән, бар икән,
Яуғаны аҡ ҡар икән.
Ҡар икән, ҡар икән,
Шундай ваҡыт бар икән.

- **Ниндәй ваҡыт тураһында һүҙ бара? (Ҡыш тураһында)**
- Ҡыш айҙары? (декабрь, ғинуар, февраль)
- Ҡыш ниндәй? (һыуыҡ, ҡарлы, буранлы)
- Беҙ әле ҡышты һүрәтләнек. Ә ҡышты шағирҙар, рәссәмдәр, композиторҙар нисек һүрәтләй икән? Күп шағирҙар, рәссәмдәр, композиторҙар ҡышты уның сихри матурлығы, балҡып торған төҫтәре өсөн яратҡандар. Әйҙәгеҙ беҙ ҙә ҡыш тураһында һөйләшеп алайыҡ!

Тәрбиәсе ҡыш тураһында шиғыр уҡый.
Ҡыш –һыуыҡ һәм дә саф һауа.
Ниндәй ҙур шатлыҡ – ҡар яуа!
Ҡыш ул – бейәләй һәм быйма.
Ҡар бәрешеүҙәр - мәрәкә!
Өшөйһөң, ҡайт, тип, һин тыйма
Саңғыла йөрөү кәрәк тә!
Бөтә ер өҫтө аҡтан-аҡ!
Ҡышта бәхетле бала саҡ!

- Ә хәҙер ҡыш тураһында көй тыңлайыҡ. Тик иғтибарлы тыңлағандарға ғына көй үҙенең тылсымлы ҡапҡаларын асыр. Бирелеп тыңлаһағыҙ, бәүелеп-бәүелеп төшкән ҡар бөртөктәре күҙ алдығыҙға килер, ҡарлы-буранлы ел тауышын, ҡарҙың шығырлауын ишетерһегеҙ... (*Рус композиторы Петр Чайковский ”Щелкунщик” операһынан өҙөк “Декабрь”, итальян композиторы Антонио Вивальди “Йыл миҙгелдәре”операһынан өҙөк “Ҡыш”*)

2. Ҡыш – батшабикә беҙгә эштәр алып килгән, әгәр уларҙы эшләй алмаһаҡ, ул беҙҙе туңдырасаҡ.
Дидактик уйын“Өлөштәрҙән һүрәтте йый” .
-Һүрәттә ниндәй миҙгел? (*ҡыш*)
-Ә ни өсөн ҡыш тип уйлайһығыҙ?

-Нисек ҡышты йомшаҡ ҡына, яғымлы ғына, яратып ҡына әйтергә була? (*ҡышкай.*)
-Ҡышын беҙҙә ҡалған ҡоштарҙы нисек атайҙар? (*ҡышлаусы.*)
-Ҡыш миҙгеле көнөн нисек атайҙар? (*ҡышҡы көн.*)
-Был һүҙҙәрҙе иҫтә ҡалдырығыҙ «ҡыш», «ҡышҡай», «ҡышҡы», «ҡышлаусы» - улар тамырҙаш һүҙҙәр.
3. «Кемгә нимә кәрәк?» уйынын уйнап алайыҡ.
Клюшка, шайба ... (хоккеисҭка) кәрәк
Коньки ... (конькиҙа йөрөүсегә) кәрәк
Сана .... (санала шыуыусыға) кәрәк
Саңғы ... (саңғысыға) кәрәк
Ҡышҡы уйындар. – Ҡыш көнө һеҙ ниндәй уындар уйнарға яратаһығыҙ? (*санала шыуырға, конькиҙа, саңғыла йөрөргә, ҡар бабай әүәләргә, ҡар бәрешеп уйнарға.)*
<u>III. Ял минуты.</u>
а)*Аҡ ҡуяндар ултыралар,*
Ҡолаҡтарын һелкетеп.
Бына шулай,бына шулай,
Ҡолаҡтарын һелкетеп.
Ҡуяндар өшөй башланы
Бына шулай,бына шулай,
Һикереп алырға кәрәк,
Бына шулай,бына шулай,
Йүгереп алырға кәрәк.
б)*Балалар , балалар ҡышҡы урманға баралар .*
Тәбиғәтте ҡарайҙар,
Ҡышҡы һыуыкта өшөгән ҡулдарын йылыталар.
Ҡар бөртөктәрен күҙәтеп, улар кеүек осалар:
Бер, ике, өс, дүрт, биш.
Ҡар бөртөктәрен йыялар, өйгә ҡайтып китәләр.
4. –Балалар, ҡарағыҙ әле минең ҡулыма ниндәй матур ҡар бөртөктәре килеп ҡундылар. Улар ябай ҡар бөртөктәре түгел, ә **йомаҡтар** менән.
а) Үҙебеҙ яһайбыҙ уны,
Тик бында булмай кертеп.
Тора байрамдан сыҡҡанды
Ишек төбөндә көтөп.(*Ҡар бабай*)
б) Ҡара ерҙең өҫтөнә ҡаҙ мамығын кем түккән? Аҡ юрғанын кем теккән? Ап-аҡ ондо кем һипкән?(*ҡыш*)
в) Ҡотора ла үкерә, Бөтөн ерҙе тултыра.(*буран*)
г) Аяғы юҡ, ҡулы юҡ.,
Үҙе һүрәт төшөрә. (*һыуыҡ*)
д) Утта янмай, һыуҙа батмай. (*боҙ*)
е) Осоп китә, йөҙөп китә, ваҡыты еткәс, иреп бөтә. (*ҡар*)
Йомаҡтар ниндәй йыл миҙгеленә ҡарай? (Ҡыш)
-Нимәһеҙ ҡыш булмай? (***ҡарһыҙ***.)
-Хәҙер ҡарҙың билдәләрен иҫкә төшөрәйек тә, ҡар тураһында йомаҡ уйлап сығарайыҡ.
-Тотоп ҡарағанда ҡар ниндәй? (***һалҡын)***
- Нимә кеүек һалҡын? (***боҙ***.)
-Тағы ниндәй? (***йомшаҡ*** .)
-Нимә кеүек йомшаҡ? (***мамыҡ***.)
-Төҫө ниндәй? (***аҡ***.)
-Нимә кеүек? (***шәкәр***.)
-Ә хәҙер ҡар тураһында йомаҡ сығарайыҡ
Һалҡын, әммә боҙ түгел,
Йомшаҡ – мамыҡ түгел,
Аҡ – шәкәр түгел.

Был нимә?

5. Кешеләр тәбиғәт торошон күп күҙәткәндәр һәм һынамыштар барлыҡҡа килгән. Улар кешеләргә тәбиғәткә яраҡлашырға ярҙам итә. Әйҙәгеҙ беҙ ҙә һынамыштар менән танышып үтәйек.

Халыҡ һынамыштары

-Төнгө күктә йондоҙҙар емелдәшһә, иртәгә көн һалҡын буласаҡ.

- Ҡоштар ер өҫтөнә төшһә, көн йылыта.

-Ҡыш ҡар күп булһа, йәй ямғырлы килер.

- Бесәй мейес башына менһә- һыуыҡҡа.

- Ҡаҙ танауын ҡанат аҫтына йәшерһә, көндө һыуытасаҡ.

-Был һынамыштар ниндәй йыл миҙгеленә ҡарай? (Ҡыш миҙгеленә)

IV. Балалар, беҙ һеҙҙең менән ҡыш тураһында йырҙар беләбеҙ. Әйҙәгеҙ, береһен йырлап үтәйек.

Йыр «Шыршы ҡупшы кейенгән»

V. Балалар беҙ бөгөн ниндәй миҙгел тураһында һөйләштек? (**ҡыш**) Төҙөгән хикәйәне ҡабатлап китәйек әле.?

Мин ҡышты бик яратам. Ҡыш көнө мин санала, саңғыла шыуам. Бөгөн ап-аҡ ҡар яуған. Ағастар матур. Көн болотло, һыуыҡ түгел.

VI. *Юлда һаҡ булыуға өндәү.*

VII. Ҡар – батшабикә беҙгә бүләк алып килгән. Нөктәләрҙе яҙылған һандар тәртибендә тоташтырһағыҙ нимә икәнен белерһегеҙ. Матур итеп буяп та ҡуйығыҙ. (шыршы һүрәте килеп сыға)